BIJDRAGE

TOT DE KENNIS DER

ICHTHYOLOGISCHE FAUNA

VAN HET

EILAND BANKA.

DOOR

Dr. P. BLEEKER.

De eerste kennis der vischfauna van Banka heeft de wetenschap te danken aan eene kleine verzameling, welke de heer Dr. J. H. Croockewit mij met vriendschappelijke welwillendheid heeft afgestaan. Ik berigtte daaromtrent in 1850 in den eersten jaargang van dit tijdschrift en maakte daar melding van 22 soorten, welke toen het geheel onzer kennis van de Bankasche vischfauna voorstelden.

Na in verschillende artikels, insgelijks in dit tijdschrift opgenomen, te hebben kunnen bijdragen tot de vischfauna van Biliton, Biouw en Singapore, werd de wensch levendiger in mij, om ook de zee- en zoetwaterfauna van Banka naauwkeuriger te leeren kennen. De heer D. F. Schaap, resident van Banka, heeft de welwillendheid gehad, te voldoen aan mijn verzoek, om vischsoorten uit de zee en de zoete wateren van Banka voor mij te doen verzamelen, waarvoor ik dezen verdienstelijken hoofdambtenaar hier openlijk mijnen dank betuig.

Gelijk vroeger van de geheele vischfauna van Banka niets bekend was in de wetenschap, heerschte tot nog toe ook volstrekte duisternis over de fauna zijner zoete wateren. Ook hieromtrent kan ik thans eenige mededeelingen doen, en hoezeer het aantal mij van daar gewordene zoetwatervisschen slechts 12 bedraagt, waarvan 11 reeds van andere plaatsen bekend zijn, behoort de twaalfde dezer species tot een geslacht, waarvan nog geen vertegenwoordigster in den Indischen Archipel gevonden was. Deze soort is eene nog onbekende van het geslacht *Chaca*, hetwelk tot dusverre slechts op het vasteland van Azië werd aangetroffen.

In het geheel bevatten de verzamelingen van den heer Schaap 100 soorten, waarvan slechts 5 zich bevonden onder de 22 species van Banka van den heer Croockewit. Het geheel der mij thans van Banka's zoute en zoete wateren bekende visschen is daardoor gekomen tot de hieronder genoemde 117 species.

1. Apogon quadrifasciatus CV. Verh. Bat. Gen. XXII Perc.
2. » endekataenia Blkr.
3. » kalosoma Blkr.
4. Ambassis nalua CV. Verh. Bat. Gen. XXII Perc.
5. » urotaenia Blkr. Nat. T. N. Ind. III p.
6. Serranus crapao CV. Verh. Bat. Gen. XXII Perc.
7. » nebulosus CV. ibid.
8. Therapon theraps CV. ibid.
9. » puta CV. ibid.
10. Mesoprion phaiotaenia Blkr. ibid.
11. » annularis CV. ibid.
12. » Russellii Blkr. ibid.
13. Sphyraena jello CV. ibid.
14. Sillago acuta CV. ibid.
15. Polynemus tetradactylus CV. ibid.
16. Upeneoïdes vittatus Blkr. ibid.
17. » bivittatus Blkr. ibid.
18. » variegatus Blkr. ibid.
19. Platycephalus scaber CV. ibid. Sclerop.
20. » punctatus CV. Nat. N. Ind. I p. 25.
21. Scorpaena polyprion Blkr. Verh. Bat. Gen. XXII Sclerop.
22. Pteroïs kodipungi Blkr.
23. Minous monodactylus CV. Verh. Bat. Gen. XXII Sclerop.
24. Otolithus argenteus K. v. H. Verh. Bat. Gen. XXIII Sciaen.
25. Corvina catalea CV. ibid.
26. Pristipoma caripa CV. ibid.
27. Scolopsides monogramma K. v. H. ibid.
28. » leucotaenia Blkr.
29. Diagramma crassispinum Rüpp. Verh. B. G. XXIII Sciaen.
30. » punctatum Ehr. ib.
31. Dentex tolu CV. ibid. Spar.
32. Lethrinus opercularis CV. ibid.
33. Gerres poetie CV. ibid. Maen.

34. Gerres abbreviatus Blkr. ibid.
35. * Betta anabatoïdes Blkr. Nat. T. N. Ind. I p. 269.
36. * » trifasciata Blkr. ibid. I. p. 107.
37. * Ophicephalus lucius K. v. H. V. B. G. XXIII V. Doolh. K.
38. * » marginatus CV. ibid.
39. * » striatus Bl. ibid.
40. Platax Blochii CV. ibid.
41. Chaetodon oligacanthus Blkr. ib. Chaetod.
42. Chelmon rostratus CV. ibid.
43. Scatophagus argus CV. ibid.
44. Drepane longimana CV. ibid.
45. Holacanthus semicirculatus CV.
46. Scomber kanagurta CV. Verh. B. Gen. XXIV Makr.
47. Cybium Croockewitii Blkr. N. T. N. Ind. I p. 161.
48. » konam Blkr. Verh. Bat. Gen. XXIV Makr.
49. » guttatum CV. ibid.
50. Chorinemus Commersonianus CV. ibid.
51. » tol. CV. ibid.
52. Trachinotus mookalee CV. ibid.
53. Trichiurus savala CV. ibid.
54. Elacate mottah CV. ibid.
55. Megalaspis Rottleri Blkr. ib.
56. Selar malam Blkr. ibid.
57. Carangoïdes citula Blkr. ibid.
58. Gnathanodon speciosus Blkr. ibid.
59. Stromateoïdes atoukoia Blkr. ibid.
60. Equula gomorah CV. ibid.
61. » lineolata CV. ibid.
62. Amphacanthus Kopsii Blkr. Nat. Tijdschr. N. Ind. II p. 483.
63. Mugil cunnesius CV.
64. » parsia HB. CV.? Nat. T. N. Ind. II p. 166.
65. » melanochir K. v. H.
66. Atherina duodecimalis CV.? Nat. Tijdschr. N. Ind. II p. 485.
67. Gobius kokius CV. Verh. B. Gen. XXII Gobioïd.
68. » caninus CV. ibid.
69. » criniger CV.
70. Callionymus sagitta Pall. Nat. T. N. Ind. I p. 31.
71. » Schaapii Blkr.
72. * Nandus nebulosus Blkr. Nat. T. N. Ind. III p. 92.
73. * Catopra fasciata Blkr. ibid. II p. 65.
74. Amphiprion bifasciatus Bl. Schn. ibid. III p. 282.
75. Glyphisodon bengalensis CV. Verh. Bat. Gen. XXI Gladsch. Labr.
76. * Bagrus nemurus CV. Verh. Bat. Gen. XXI Silur.
77. » sondaicus CV. ibid.
78. Arius tonggol Blkr. ibid.
79. » macruropterygius ibid.
80. Plotosus lineatus CV. ibid.
81. » unicolor CV. ibid.
82. * Chaca bankanensis Blkr.
83. * Barbus lateristriga CV. N. Tijds. N. Ind. III p. 95.
84. * » binotatus K. CV.
85. * Leuciscus cephalotaenia Blkr. Nat. T. N. Ind. III p. 97.
86. Belone caudimacula Cuv. Verh. B. Gen. XXIV Snoek.
87. Hemiramphus Gaimardi CV. ibid.
88. » Dussumierii CV. ibid.
89. Chirocentrus dorab CV. ib. Chiroc.
90. Albula bananus CV. ibid.
91. Harengula dispilonotus Blkr.
92. Pellona Grayana CV. Verh. Bat. Gen. XXIV Har.
93. Rogenia argyrotaenia Blkr. ibid.
94. Alausa kanagurta Blkr. ibid.
95. » ctenolepis Blkr. ibid.
96. Engraulis rhinorhijnchos Blkr. ib. N. T. N. Ind. III p.
97. » Grayi Blkr. ibid.

98. Engraulis Brownii CV. ibid.
99. » tri Blkr. ibid. III p. 435.
100. » setirostris CV Verh. B. Gen. XXIV. Har.
101. Chatoessus chacunda CV. ibid.
102. » selangkat Blkr. ibid.
103. Saurus ophiodon Cuv. ib. Chiroc.
104. » trachinus T. Schl. Nat. T. N. Ind. III p.
105. Saurida tombil CV. Verh. Bat. Gen. XXIV Chiroc.
106. Rhombus lentiginosus Richards. ibid. Pleur.
107. Hippoglossus erumei Cuv. ibid.
108. Achirus pavoninus Lacep. ibid.
109. Plagusia bilineata K. v. H. ibid.
110. » javanica K. v. H. ibid. N. T. N. Ind. I p. 414.
111. Tetraödon oblongus Bl. Verh. B. G. XXIV. Blootk. V.
112. » lunaris Cuv. ibid.
113. Triacanthus Nieuhofii ibid. Bal.
114. Carcharias (Prionodon) menisorrah Val. ib. Plag.
115. » (Scoliodon) acutus Rüpp. MH. ibid.
116. Trygon zugei Bürg. ibid.

Van deze soorten zijn nieuw voor de wetenschap *Apogon endekataenia*, *Apogon kalosoma*, *Scolopsides leucotaenia*, *Callionymus Schaapii*, *Chaca bankanensis* en *Harengula dispilonotus*. Meerdere andere soorten zijn voor het eerst door mij beschreven, doch reeds in vroegere verhandelingen bekend gemaakt als bij of op andere eilanden van den Indischen Archipel voorkomende.

De soorten met een * gemerkt behooren tot de zoetwaterfauna van Banka, doch de juiste plaats van voorkomen kan ik niet opgeven, evenmin als die van een groot gedeelte der zoutwatersoorten, welke gedeeltelijk bij *Muntok*, bij *Tandjong biat*, gedeeltelijk in de *Klabat-baai* en elders op Banka zijn gevangen, en gedeeltelijk zelfs afkomstig zijn van de *Lepar-eilanden*.

De soorten afkomstig van *Tandjong biat*, in de nabijheid van Muntok, zijn Apogon quadrifasciatus CV., Mesoprion Russellii Blkr., Mesoprion phaiotaenia Blkr., Upeneoïdes variegatus Blkr., Minous monodactylus CV., Diagramma crassispinum Rüpp., Lethrinus opercularis CV., Holacanthus semicirculatus CV., Platax Blochii CV., Scomber kanagurta CV., Chorinemus Commersonianus CV., Chorinemus tol CV., Trachinotus mookalee CV., Elacate mottah CV., Megalaspis Rottleri Blkr., Carangoïdes citula Blkr., Glyphisodon bengalensis CV., Chirocentrus dorab CV., Saurus ophiodon Cuv., Achirus pavoninus Lacép. en Carcharias (Scoliodon) acutus Rüpp. MH.

Ik moet hier nog gewag maken van eene soort van *Silurus* en *Clarias*, welke zich in de verzamelingen van den heer Schaap bevonden, doch welker minder goede toestand van bewaring geene naauwkeurige beschrijving toeliet. De soort van *Silurus* heeft groote verwantschap met *Silurus phaiosoma* Blkr., doch langere en eenkleurige voeldraden, zoodat zij waarschijnlijk eene eigene species is. De *Clarias* van Banka heeft veel van *Clarias melasoma* Blkr., doch het eenige door mij geziene specimen was, wat huid en spieren betreft, grootendeels vergaan, zoodat geene juiste bepaling mogelijk was.

DESCRIPTIONES SPECIERUM DIAGNOSTICAE.

PERCOÏDEI

Apogon kalosoma Blkr.

Apog. corpore oblongo compresso, altitudine $3\frac{3}{4}$ circiter in ejus longitudine, latitudine 2 in ejus altitudine; capite $3\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis, longiore quam alto; linea rostro-frontali declivi rectiuscula; oculis diametro 3 circiter in longitudine capitis; maxilla inferiore maxilla superiore vix breviore; praeoperculo rotundato, margine posteriore leviter denticulato; linea laterali vix arborescente; squamis lateribus 36 p. m. in serie longitudinali, 15 p. m. in serie transversali; dorso elevato; pinna dorsali spinosa dorsali radiosa humiliore, spina 3ª spinis ceteris longiore et crassiore; dorsali radiosa obtusa corpore humiliore; pectoralibus obtusis ventralibus acutis vix longioribus, 5 circiter in longitudine corporis; anali obtusa dorsali radiosa paulo humiliore; caudali emarginata, lobis acutiuscule rotundatis $4\frac{3}{4}$ circiter in longitudine corporis; colore corpore aureo-flavo, fasciis oculo-caudalibus 2 fuscis, superiore curvata in parte superiore squamarum lineae lateralis, inferiore recta cauda cum fascia superiore unita; dorso lateribusque utroque latere insuper vittulis serpentinis longitudinalibus fuscis p. m. 14; cauda ad basin pinnae caudalis macula magna rotunda nigra; pinnis pulchre rubris, dorsali radiosa analique basi vitta nigra, dorsali spinosa antice nigricante, ceteris marginibus violascentibus.

B. 7. D. 7 — 1/9 vel 1/10. P. 2/13. V. 1/5. A. 2/8 vel 2/9. C. 17 et lat. brev.

Habit. Banka vel Insul. Lepar, in mari.

Longitudo speciminis unici 69‴.

Aanm. Deze fraaije soort is zeer kenbaar aan hare kleurteekening. De goudkleurige grond is zeer fraai geteekend met

de 2 breedere en de talrijke smallere bandjes, welke laatsten slangsgewijs van den kop naar den staart loopen. De twee breedere banden laten een driehoekig veld tusschen zich, waarin zich insgelijks 2 smallere slangsgewijze bandjes bevinden.

Apogon endekataenia Blkr.

Apog. corpore oblongo compresso, altitudine $3\frac{3}{4}$ circiter in ejus longitudine, latitudine 2 circiter in ejus altitudine; capite $3\frac{2}{3}$ circiter in longitudine corporis, longiore quam alto; oculis diametro 3 circiter in longitudine capitis; linea rostro-frontali convexiuscula; maxilla superiore inferiore longiore; praeoperculo rotundato, margine posteriore et inferiore denticulato; squamis lateribus 25 p. m. in serie longitudinali, 8 p. m. in serie transversali; linea laterali subarborescente; dorso humili; pinna dorsali spinosa radiosa humiliore, spina 3^a spinis ceteris longiore; dorsali radiosa et anali acutiusculis, dorsali anali altiore et corpore paulo humiliore; pectoralibus obtusis ventralibus acutis longioribus, 5 et paulo in longitudine corporis; caudali emarginata, lobis acutiuscule rotundatis 4 et paulo in longitudine corporis; colore corpore aureo-flavo; vittis longitudinalibus 11 nigricantibus; vitta superiore medio dorso; utroque latere vittis 5, superiore supraoculo-caudali, 2^a et 3^a rostro-oculo-caudalibus, 4^a maxillo-caudali, inferiore gastro-anali; cauda basi pinnae caudalis macula magna rotunda nigra; pinnis rubris, dorsali radiosa analique basi vitta nigricante.

B. 7. D. 7-1/9 vel 1/10. P. 2/13 vel 2/14. V. 1/5. A. 2/8 vel 2/9. C. 17 et lat. brev.

Habit. Banka, vel Insul. Lepar, in mari.

Longitudo speciminis unici 57'''.

Aanm. Het zou niet onmogelijk zijn, dat boven beschreven soort dezelfde is als *Apogon taeniatus* Ehr. Ik zie deze laatste species slechts kortelijk vermeld in de groote Histoire naturelle des Poissons, doch die korte beschrijving duidt op verschillen, welke, zoo zij bestaan, geene vereeniging daarmede van de boven beschrevene toelaten. Deze verschillen laten zich afleiden uit volgende opgaven omtrent *Apogon taeniatus* t. w.: D. 7—1/8. P. 19; ronde zwarte vlek op de schouders; doornachtige rugvin van voren zwart; buikvinnen zwart. Op grond daarvan breng ik de boven beschrevene species voorloopig als eene eigene op.

De soorten van Apogon schijnen in den Indischen Archipel

bijzonder talrijk te zijn. *Apogon endekataenia* is de 18de soort, welke ik thans reeds van deze gewesten bezit. Bovendien zijn nog 4 andere species door andere ichthyologen beschreven, zoodat mij thans 22 soorten van de Soenda-Moluksche wateren bekend zijn.

SCLEROPAREI.

Pteroïs kodipungi Blkr.

Pter. corpore oblongo compresso, altitudine 4⅓ ad 4½ in ejus longitudine, latitudine 1½ ad 1⅔ in ejus altitudine; capite 4 circiter in longitudine corporis; oculis diametro 3½ ad 4 in longitudine capitis, minus diametro 1 a se invicem distantibus; vertice, temporibus, orbita rostroque spinis vel spinulis armatis; cirris vel fimbriis cutaneis supraorbitalibus, rostralibus et peaeopercularibus oculo brevioribus vel vix longioribus; ossibus suborbitalibus crista spinosa, diametro oculi ½ circiter ab oculo remota; praeoperculo rotundato spinis 3 vel 4; operculo spina unica plana; squamis lateribus 70 p. m. in serie longitudinali; pinna dorsali spinosa corpore altiore, spinis mediis spinis ceteris longioribus, membrana basi tantum unitis; dorsali radiosa rotundata corpore non vel vix humiliore; pectoralibus adultis pinnam caudalem attingentibus, junioribus caudalem superantibus; ventralibus anum, anali basin pinnae caudalis superantibus; caudali obtusa rotundata, 3½ circiter in longitudine corporis; capite corporeque rufis, fasciis numerosis transversis fuscescentibus; pinnis verticalibus rubris, caudali, dorsali et anali radiosis immaculatis; pectoralibus membrana violacea vel nigricante radiis dilutioribus vulgo nigricante punctatis; ventralibus fuscescente-violaceis guttis pulcherrime flavis; humero macula fusca.

B. 7. D. 12/1/12. P. 13. V. 1/5. A. 3/8. C. 14 et spin. lat. brev. 6.

Synon. *Kodipungi* Russ. Corom. Fish. II p. 25 fig. 133.

Ikan Krapo matjan Mal. Batav.

Habit. Banka, Batavia, Padang, in mari.

Longitudo 11 speciminum 100‴ ad 230‴.

Aanm. Deze soort heeft groote verwantschap met *Pteroïs volitans* CV., *Pterois antennata* CV. en *Pteroïs lunulata* T. Schl. Van de beide eerstgenoemden laat zij zich reeds bij den eersten oogopslag herkennen, door het volkomen ongevlekt zijn der vertikale straalachtige vinnen, en van de laatstgenoemde

door anders geteekende borst- en buikvinnen en langere oogkasdraden. Ik houd haar voor dezelfde als de *Kodipungi* van Russell, van welke een ouder exemplaar, waarbij de borstvinnen naauwelijks tot aan de staartvin reiken, in het aangehaalde werk van Russell is afgebeeld. Deze soort is vroeger ten onregte door mij onder de synonijmen van *Pteroïs volitans* CV. opgenomen. Bij mijne kleinste exemplaren reiken de borstvinnen tot ver achter de staartvin, doch de borstvinnen worden met toenemenden leeftijd korter en bij mijn grootste specimen strekken zij zich niet verder uit dan tot nabij het begin der staartvin.

SCIAENOÏDEI.

Scolopsides leucotaenia Blkr.

Scolopsid. corpore oblongo compresso, altitudine $3\frac{1}{2}$ circiter in ejus longitudine, latitudine 2 et paulo in ejus altitudine; capite acuto, 4 circiter in longitudine corporis, longiore quam alto; linea rostro-dorsali fronte convexa; fronte inter oculos squamosa; oculis diametro $2\frac{3}{4}$ in longitudine corporis; osse suborbitali sub oculo oculo plus duplo humiliore, postice spina unica brevi, infra spinam edentulo; osse supramaxillari glabro; rostro oculo breviore; labiis carnosis; praeoperculo obtusangulo, margine posteriore leviter emarginato dentibus valde conspicuis; squamis lateribus ciliatis, 36 p. m. in serie longitudinali; pinna dorsali spinis mediocribus, 3ª et 4ª spinis ceteris longioribus corpore minus triplo humilioribus, parte radiosa parte spinosa paulo altiore rotundata; pinnis pectoralibus obtusis 5, ventralibus radio 1° producto 4 et paulo, caudali emarginata angulis acuta 5 circiter in longitudine corporis; anali spina media spina 1ª et 3ª multo longiore et crassiore, parte radiosa spina 2ª humiliore rotundata; colore corpore superne olivaceo-flavo inferne flavescente; fasciis cephalo-caudalibus 3, superiore fusca supra oculum incipiente et ad finem pinnae dorsalis desinente, media nitida margaritacea, inferiore fusca rostro incipiente et ad mediam basin pinnae caudalis desinente; pinnis flavescentibus, dorsali spinosa dilute violascente.

B. 5. D. 10/9 vel 10/10. P. 2/17. V. 1/5. A. 3/7 vel 3/8. C. 17 et lat. brev.

Habit. Banka vel Insul. Lepar, in mari.

Longitudo speciminis unici 65'''.

Aanm. Deze soort is zeer kenbaar aan haren overlangschen parelkleurigen band, die tusschen twee bruine banden verloopt, alsmede aan hare ongetande onderoogkuilsbeenderen, welke slechts den gewonen doorn bezitten, enz.

CHAETODONTOÏDEI.

Holacanthus semicirculatus CV. Poiss. VII p. 143 tab. 183.

Holac. corpore disciformi ovali, diametro dorso-ventrali 2 circiter in longitudine corporis; capite obtuso $3\frac{2}{3}$ circiter in longitudine corporis, altiore quam longo; linea rostro-frontali declivi rectiuscula; linea rostro-dorsali linea rostro-ventrali vix breviore; osse suborbitali oculo humiliore dentibus inconspicuis; oculis diametro 3 circiter in longitudine capitis; spina praeoperculari oculo multo breviore, aperturam branchialem vix vel non superante; squamis lateribus 70 p. m. in serie longitudinali; pinnis dorsali et anali rotundatis, dorsali spinis posticis ceteris longioribus; pectoralibus rotundatis $4\frac{2}{3}$ circiter, ventralibus acutis radio 1° producto $3\frac{1}{3}$ circiter, caudali obtusa rotundata 5 circiter in longitudine corporis; colore corpore pinnisque pulchre coeruleo, vittis transversis curvatis (curvatura antrorsum spectante) albis et dilute coeruleis alternantibus p. m. 19, vittis albis vittis coeruleis latioribus.

B. 6. D. 13/23. P. 2/15. V. 1/5. A. 3/21. C. 17 et lat. brev.

Synon. *Holacanthe à demi cercles* CV. Poiss. VII p. 143. tab. 183.
Mami Indig. Waigiens.

Habit. Tandjong Biat, prope Muntok, in mari.

Longitudo speciminis unici 47‴.

Aanm. Mijn specimen is een zeer jeugdig individu, hetwelk nog niet de halve grootte heeft van de afbeelding dezer soort in het groote vischwerk. De getallen der rugvinstralen, in dit werk opgegeven, zijn 14/21 en wijken alzoo eenigzins van die bij mijn specimen af. Ook zijn bij mijn specimen de witte en ligt blaauwe banden veel minder gebogen dan op de aangehaalde afbeelding, wat waarschijnlijk aan den jeugdigen leeftijd is toe te schrijven.

De soort was reeds bekend van Timor, Waigioe, Boeroe en Nieuw Ierland.

GOBIOÏDEI.

Gobius criniger CV. Poiss. XII p. 62.

Gob. corpore elongato compresso, altitudine 6 in ejus longitudine, latitudine $1\frac{1}{3}$ ad $1\frac{1}{4}$ in ejus altitudine; capite obtuso, convexo, $4\frac{1}{2}$ in longitudine corporis; latitudine capitis $1\frac{1}{4}$, altitudine $1\frac{1}{2}$ circiter in ejus longitudine; oculis diametro 3 circiter in longitudine capitis, minus diametro $\frac{1}{2}$ approximatis, in anteriore dimidio capitis sitis; maxillis aequalibus, dentibus pluriseriatis parvis, serie externa 10 ad 14 paulo majoribus, caninis nullis; rictu obliquo, ante oculum vel sub oculi margine anteriore desinente; squamis lateribus 30 p. m. in serie longitudinali; nucha et vertice alepidotis; appendice anali conica; pinnis dorsalibus corpore humilioribus, altitudine subaequalibus, dorsali 1ª spinis 2ª et 3ª tantum in fila brevia productis; dorsali 2ª postice angulata; pectoralibus rotundatis 5 et paulo, ventralibus 6 circiter in longitudine corporis; anali dorsali radiosa humiliore postice angulata; caudali obtusa rotundata $5\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; colore corpore viridi inferne margaritaceo; dorso lateribusque fuscescente-viridi variegatis, lateribus maculis majoribus fuscescente-viridibus 3, 1ª post pinnas pectorales, 2ª sub pinna dorsali radiosa, 3ª ad basin pinnae caudalis; pinnis flavescentibus, dorsalibus et caudali fusco maculatis, anali fusco marginata.

B. 4. D. 6-1/8 vel 1/9. P. 18. V. 1/5. A. 1/9 vel 1/10. C. 12 vel 13 et lat. brev.

Synon. *Gobie porte-crin* CV. Poiss. XII p. 62.

Habit. Banka, in mari.

Longitudo speciminis unici 76'''.

Aanm. Mijn specimen beantwoordt zeer goed aan de beschrijving van *Gobius criniger* CV. op eenige verhoudingen in de afmetingen na; het heeft ook de tanden der buitenste rei aanmerkelijk grooter dan die der binnenste reijen en mist de dwarsche bruine wang- en operkelvlekken. De soort is zeer kenbaar aan hare onbeschubte kruin en nek.

MUGILOÏDEI.

Mugil cunnesius CV. Poiss. XI p. 84.

Mug. corpore subelongato compresso, altitudine $4\frac{2}{3}$ ad 5 in ejus longitudine; capite obtuso convexo, 5 ad $5\frac{1}{4}$ in longitudine corporis; altitudine capitis $1\frac{1}{3}$ circiter, latitudine $1\frac{1}{2}$ circiter in ejus longitudine; oculis diametro $3\frac{1}{4}$ ad $3\frac{1}{2}$ in longitudine capitis, $1\frac{1}{2}$ ad $1\frac{2}{3}$ in capitis parte postoculari, diametro $1\frac{1}{2}$ ad $1\frac{2}{3}$ a se invicem distantibus; iride postice membrana palpebrali tecta; linea rostro-dorsali vertice convexiuscula; rostro valde convexo oculo breviore; naribus anterioribus rotundis, posterioribus subrimaeformibus majoribus; osse suborbitali mediocriter emarginato denticulis bene conspicuis; osse maxillari superiore ore clauso non conspicuo; labio superiore carnoso non papillato; denticulis maxillaribus non conspicuis; maxilla superiore deorsum valde protractili; tuberculo inframaxillari subquadrato; dentibus palatinis in thurmas 2 oblongo-trigonas dispositis; lingua peripheria thurmis denticulorum parvis scabra; impressione praevomerina superficiali irregulari; praeoperculo angulato angulo rotundato, margine posteriore obliquo vix emarginato; squamis 35 p. m. in serie longitudinali, parte basali striis 5 vel 6; squamis axillaribus longis; pinnis dorsalibus minus longitudine pinnarum pectoralium a se invicem distantibus, altitudine subaequalibus, corpore multo humilioribus, spinosa spinis gracilibus, 1^a et 2^a subaequalibus, radiosa acuta emarginata; pinnis pectoralibus longitudine caput subaequantibus; ventralibus angulatis pectoralibus multo brevioribus; anali acuta emarginata, altitudine dorsalem radiosam subaequante, spina 3^a radio 1° minus duplo breviore; caudali extensa truncata 5 circiter in longitudine corporis; colore corpore superne viridi inferne argenteo; pinnis hyalinis, viridescentibus vel flavescentibus; caudali postice nigro marginata.

B. 6. D. 4-1/8 vel 4-1/9. P. 2/14. V. 1/5. A. 3/9 vel 3/10. C. 14 et lat. brev.

Synon. *Kunnesee* Russ. Corom. Fish. II p. 65 tab. 181.
Muge Kunnesée CV. Poiss. XI p. 84.
Ikan Belanakh Mal. Batav.
Ikan Kaddah Indig. Tegal. Pekalong.
Ikan Greh Indig. Surabaj.
Ikan Kodok Indig. Pasur.

Habit. Muntok, Bankae insulae, in mari.
Batavia, Tegal, Pekalongan, Samarang, Surabaja, Bezuki, Pasuruan, Javae insulae, in mari et piscinis.
Kammal, Madurae insulae, in mari.

Padang, Sumatrae occidentalis, in mari.
Longitudo 12 speciminum 140‴ ad 188‴.

CALLIONIJMOÏDEI.

Callionijmus Schaapii Blkr.

Callion. corpore elongato depresso, altitudine 15 circiter, latitudine maxima 6 in ejus longitudine; capite acuto, depresso, 5 circiter in longitudine corporis, vix longiore quam lato; oculis fere contiguis, diametro $3\frac{1}{2}$ circiter in longitudine capitis; orbitis glabris; rostro acuto; operculo obtuso; processu praeoperculari curvato operculi limbum posteriorem non attingente, basi externe dente unico, postice dentibus 6 magnis curvatis armato; foramine branchiali nuchali; appendice anali longa gracili; pinna dorsali 1ª radiis valde elongatis, longissimis corpore vix duplo brevioribus; dorsali 2ª corpore duplo fere altiore radiis posticis anticis multo longioribus; pectoralibus et ventralibus capite paulo brevioribus; caudali integra 3 circiter in longitudine corporis; colore corpore superne olivaceo fusco variegato, inferne albo; pinnis viridi-violascentibus, dorsali radiosa radiis omnibus, pectoralibus radiis anticis et anali postice basi fusco vel nigricante punctatis; ventralibus analique nigro marginatis.

B. 6. D. 4-10 vel 11. P. 1/17. V. 1/5. A. 10 vel 11. C. 10 et lat. brev.
Habit. Banka, in mari.
Longitudo speciminis unici 95‴.

Aanm. Deze soort is verwant aan *Calionijmus filamentosus* CV. doch er voldoende van onderscheiden. Ik noem haar ter eere van den heer D. F. Schaap, resident van Banka, aan wiens wetenschappelijke bereidvaardigheid hare kennis te danken is. Het bovenbeschreven specimen is een mannetje, zijnde het wijfje mij nog onbekend.

SILUROÏDEI.

Chaca bankanensis Blkr.

Chac. corpore antice maxime depresso, postice valde compresso, altitudine 10, latitudine maxima 4 fere in ejus longitudine; capite maxime depresso, 3 circiter in longitudine corporis; latitudine capitis $1\frac{1}{8}$, altitu-

dine 4 circiter in ejus longitudine; oculis minimis; rostro obtuso antice (osse vomere) processubus 2 osseis divergentibus; maxilla inferiore prominente, obtusa, rotundata; dentibus maxillis pluriseriatis parvis; cirris . . . .?; scuto capitis glabro; processu interparietali brevissimo os interspinosum attingente; pinna dorsali 1ª spina crassa glabra corpore non vel vix altiore; dorsali 2ª et analibus corpore humilioribus; pectoralibus spina valde crassa spina dorsali longiore dentibus 5 magnis armata; ventralibus pectoralibus brevioribus; colore corpore pinnisque viridi-nigricante.

B. 7. D. 1/5-20? P. 1/7? V. 6. A. 7? C.?

Habit. Banka, in fluviis.

Longitudo speciminis unici 68‴,

Aanm. Deze soort is de eerste van het geslacht *Chaca*, welke mij van den Indischen Archipel is bekend geworden. Zij is blijkbaar eene andere species als *Chaca lophioïdes* CV. van Bengalen, en vooral kenbaar aan hare vijf groote gekromde borstvindoorntanden. Mijn specimen bevindt zich in een zeer gebrekkigen toestand van bewaring, waaraan het onvolledige van de bovenstaande deskriptie toe te schrijven is.

CLUPEOÏDEI.

Harengula dispilonotus Blkr.

Hareng. corpore oblongo compresso, altitudine 4 fere in ejus longitudine, latitudine 2⅔ circiter in ejus altitudine; capite acutiusculo 5 in longitudine corporis, aeque alto circiter ac longo; oculis diametro 3 circiter in longitudine capitis; ore antico rictu parvo; rostro oculo breviore; linea rostro-frontali declivi recta; maxilla superiore sub oculi parte anteriore desinente postice denticulis vix conspicuis; maxilla inferiore vix prominente, symphysi denticulis aliquot, tactu magis quam visu conspicuis; dentibus palatinis et pterygoïdeis utroque latere in thurmam oblongam dispositis; vomere edentulo; lingua radice tantum denticulata; lineis dorsali et ventrali rotundatis, ventrali dorsali paulo convexiore; squamis transversim vel irregulariter bi- ad quinque-striatis, lateribus 32 p. m. in serie longitudinali; ventre valde cultrato spinis 25 p. m. serrato; pinna dorsali postice in anteriore dimidio corporis sita, media tertia parte ventralibus opposita, acuta, non emarginata, corpore minus duplo humiliore; pectoralibus acutis capite brevioribus sed ventralibus longioribus; anali corpore plus quadruplo humiliore et dorsali paulo bre-

viore; caudali lobis acutis 4¼ ad 4½ in longitudine corporis; colore corpore superne coerulescente lateribus argenteo vel flavescente-argenteo; dorso linea media maculis 2 rotundis nigris, 1ª ad radios pinnae dorsalis posteriores, 2ª post pinnam; pinnis hyalinis vel flavescentibus.

B. 6. D. 18 vel 19. P. 16 vel 17. V. 1/7. A. 17 vel 18. C. 17 et lat. brev.

Habit. Banka, in mari.

Longitudo 3 speciminum 75‴ ad 82‴.

Aanm. Deze soort heeft in habitus groote overeenkomst met *Harengula latulus* CV. van de Europesche zeeën, doch verschilt er van door afwezigheid van tusschenkaakbeenstanden, door minder talrijke schubben op eene overlangsche rei en minder talrijke buikkieldoornen, door hare twee zwarte rugvlekken, ligte verschillen in de getallen der vinstralen enz.

Rogenia argyrotaenia Blkr. Verh. Bat. Gen. XXIV Haringacht. Vissch.

Rogen. corpore oblongo compresso, altitudine 3½ ad 4 in ejus longitudine, latitudine 3 circiter in ejus altitudine; capite acuto 5 ad 5½ in longitudine corporis, aeque alto ac longo; oculis diametro 3 circiter in longitudine capitis; rostro oculo breviore; ore antico rictu parvo; maxillis aequalibus superiore sub medio oculo desinente tota edentula, inferiore symphysi vulgo denticulis aliquot tactu magis quam visu conspicuis; dentibus palatinis pterygoïdeisque utroque latere in thurmam oblongam dispositis; vomere antice denticulato; lingua crista media denticulata; dorso carinato; ventre cultrato dorso convexiore, scutis p. m. 26 dentatis serrato; squamis parte basali striis 1 ad 4 transversis, parte libera non striatis glabris, lateribus 40 p. m. in serie longitudinali; inguinibus squamis elongatis; linea laterali rectiuscula lineae dorsali magis quam lineae ventrali approximata; pinna dorsali postice in anteriore dimidio corporis tota vel fere tota post ventrales sita, non emarginata, corpore duplo humiliore; pectoralibus acutis capite brevioribus sed ventralibus duplo longioribus; anali humili dorsali longiore; caudali lobis acutis 4¾ circiter in longitudine corporis; colore corpore subdiaphano-flavescente; fascia cephalo-caudali argentea; peritoneo argenteo sub cute conspicuo; pinnis hyalinis vel flavescentibus, caudali postice nigricante arenata vel marginata.

B. 6. D. 15 vel 16. P. 13 vel 14. V. 1/7. A. 17 ad 19. C. 19 et lat. brev.

Synon. *Ikan Tembang puti* Mal. Batav.
Habit. Muntok, Batavia, in mari.
Longitudo 47 speciminum 75''' ad 85'''.

Aanm. Deze kleine soort is zeer kenbaar door de achterwaartsche plaatsing der rugvin, door haar halfdoorschijnend ligchaam, zilverkleurigen zijband, betrekkelijk groote schubben en weinig talrijke buikdoornen. Zij leeft gezellig in scholen en komt nu en dan te Batavia bij duizenden te gelijk ter markt, vooral in de maanden Junij en Julij. Zij is de eenige species van *Rogenia*, welke mij tot nog toe van de buiten Europesche zeeën is bekend geworden.

Chatoessus selangkat Blkr. Verh. Bat. Gen. XXIV Har. Vissch. p. 47.

Chatoess. corpore oblongo, compresso, altitudine 3 ad $3\frac{1}{5}$ in ejus longitudine, latitudine 3 in ejus altitudine; capite $4\frac{1}{2}$ ad $4\frac{2}{3}$ in longitudine corporis, longiore quam alto; rostro angulato brevi, ante os prominente; ore parvo, rictu sub oculi parte anteriore desinente; oculis diametro 3 ad $3\frac{1}{2}$ in longitudine capitis; squamis transversim striatis, lateribus 40 p. m. in serie longitudinali; ventre spinis 28 p. m. serrato; pinna dorsali medio pinnis ventralibus opposita, corpore duplo circiter breviore, radio nullo in filum producto; pinnis pectoralibus acutis capite brevioribus, ventrales non attingentibus; ventralibus pectoralibus minus duplo brevioribus; anali humillima longitudine dorsalem subaequante; caudali profunde incisa lobis acutis 4 circiter in longitudine corporis; colore corpore superne coerulescente-griseo inferne argenteo; dorso vittis longitudinalibus fuscescentibus; macula scapulari oblonga fusca; pinnis flavescentibus, dorsali et caudali fusco marginatis.

B. 5. D. 3/15. P. 1/15. V. 1/7. A. 2/18. C. 19 et lat. brev.
Synon. *Ikan Selangkat* Mal. Batav.
Habit. Muntok, Batavia, in mari.
Longitudo 4 speciminum 82''' ad 147'''.

Aanm. Niettegenstaande de groote overeenkomst dezer soort met *Chatoessus chacunda* CV. houd ik haar voor eene eigene species. De verschillen vallen meer in het oog, wanneer men exemplaren van dezelfde grootte van beide soorten met elkander vergelijkt.

Bij *Chatoessus chacunda* is de kop stomper, de rug hooger en boller, de schoudervlek grooter en donkerder en het ligchaam betrekkelijk korter. Bij twee exemplaren van dezelfde grootte, een van elke soort, vind ik de volgende evenredigheden.

Chatoessus chacunda CV.

Hoogte des ligchaame $2^4/_5$ in zijne lengte; kop 5 in de lengte des ligchaams, hooger dan lang; staartvin $4^1/_2$ in de lengte des ligchaams; schoudervlek zwart, ovaal, zoo groot als het oog; rug- en staartvin zonder bruine randen.

Chatoessus sclangkat Blkr.

Hoogte des ligchaams $3^1/_5$ in zijne lengte; kop $4^2/_3$ in de lengte des ligchaams, langer dan hoog; staartvin 4 in de lengte des ligchaams; schoudervlek dof bruin, langwerpig, de helft kleiner dan het oog; rug- en staartvin met bruine randen.

BALISTINI.

Triacanthus Nieuhofii Blkr. Verh. Bat. Gen. XXIV Balist. p. 26. tab. 4 fig. 9.

Triacanth. corpore oblongo compresso, altitudine $2\frac{3}{5}$ in ejus longitudine, latitudine 4 fere in ejus altitudine; capite $4\frac{1}{3}$ in longitudine corporis, multo altiore quam longo; oculis diametro 3 in longitudine capitis; linea rostro-frontali rostro concaviuscula fronte convexa; rostro oculo minus duplo longiore vel altiore; parte capitis praeoculari plus duplo altiore quam longa; maxillis squamosis dentibus biseriatis, serie externa 8 vel 10 cuneiformibus, serie interna obtusis rotundatis 2 ad 6, mediis ceteris majoribus; apertura branchiali subverticali, ante pinnam pectoralem desinente; squamis parvis sed bene conspicuis, scabris; linea laterali conspicua ante spinam dorsalem cruciata; pinnis radiis plurimis divisis; dorsali spina 1^a tota scabra $3\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis, spina 2^a spina 1^a plus duplo breviore, spinis ceteris oculo brevioribus; dorsali radiosa humili obtusa rotundata; pectoralibus obtusis rotundatis; anali angulata; caudali biloba lobis acutis 5 fere in longitudine corporis; spinis ventralibus totis scabris $4\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; colore corpore superne griseo, inferne flavescente vel argenteo; pinna dorsali spinosa aurantiaco-fusco marginata; pinnis ceteris flavescentibus.

D. 5-25. P. 14. V. 1. A. 19. C. 12.

Synon. *Hoornvisch* Nieuh. Gedenkw. Zee- en Lantreize p, 272 fig.
Piscis cornutus Willoughb. Ichth. app. tab. 10 fig. 1.
Habit. Muntok et Sibogha (Sumatrae occidentalis) in mari.
Longitudo 3 speciminum 52''' ad 110'''.

Aanm. Deze soort onderscheidt zich van de bekende en verwante species door hooger ligchaam, stomperen kop enz. Het komt mij voor, dat tot deze soort betrekking heeft de *Hoornvisch*, afgebeeld in het aangehaalde werk van Nieuhof en overgenomen door Willoughbij.

Scripsi Batavia Calendis Junii mdccclii.
